

Társadalmi szerződés válságidőszakban

Szabó Dorottya

DOI: 10.14267/VILPOL2023.01.15

Az elmúlt egy-két év globális gazdasági kihívásai rámutattak a szociális hálóink hiányosságaira, a háztartási szinten megmutatkozó hatalmas egyenlőtlenségekre az ellenálló képesség tekintetében. Ennek eredményeképpen rengeteg háztartás számára vált egyre nehezebbé a gazdasági sokkokkal való megbirkózás, ez pedig tovább mélyítette az egyenlőtlenségeket, nemcsak gazdasági, de egészségügyi, vagy az oktatáshoz való hozzáférés dimenziójában is. Ezek a folyamatok társadalmi feszültségeket szültek, és aláásták az egyenlőtlenségek csökkentésében tett elmúlt évtizedes előrelépéseket. Az IMF és a Világbank októberben megrendezett 2022-es éves ülésének egyik panelbeszélgetése³⁷ azt a kérdést járta körül, hogy a fentiekben vázolt problémák és folyamatok miként írták/írják újra a társadalmi szerződést, ami elméletben mindenki számára biztosítja a méltó élet lehetőségét.

A panelbeszélgetésen szó volt többek között arról, miként növelhető a reziliencia háztartási, közösségi és társadalmi szinten egyaránt, hogy miként erősíthető meg a kormányzatokba és az internacionális szervezetekbe vetett bizalom, illetve az intézmények átláthatósága, melyek mind alapvető elemei egy jól működő társadalmi szerződés életben tartásának. Szóba került továbbá az egyenlőtlenségek csökkentésének és a gazdasági növekedés „vélt” konfliktusának kérdése, aminek kapcsán Justin Wolfers, a Michigani Egyetem professzora mellett érvelt, hogy a két cél között nincs trade-off, a kettő kéz a kézben jár. Általánosságban véve Wolfers képviselte a panelbeszélgetésben az optimista közgazdász szerepét, amire nem mindig akad jelentkező. Talán ennek köszönhető, hogy az IMF novemberben egy podcastot³⁸ is közzé tett, melynek Wolfers volt a vendége.

Amíg a panelbeszélgetés többi résztvevője alapvetően a világgazdasági kihívásokban rejlő fokozott kockázatokra, illetve a társadalmi szerződés megerősítésének égető szükségére hívták fel a figyelmet – ezzel implicite a fentről lefelé irányuló megoldások szakértői kezdeményezését előtérbe helyezve –, addig Wolfers mellett érvelt, hogy a jelenlegi kihívások teret adnak arra, hogy a társadalom aktívan részt vegyen egy megújult társadalmi szerződés kialakításában. Hangsúlyozta, hogy az elmúlt évtizedekben rengeteg mutató tekintetében folyamatos javulást tapasztalhatunk, az olyan indikátorok, mint például a csecsemőhalandóság, a mélyszegénységben élők aránya stb. évről-évre jobb képet mutatnak. A koronavírusjárvány tehát egy olyan világban okozott mély, de gyors, átmeneti válságot, ami sok szempontból sokkal felkészültebb volt egy ilyen válságra, mint bármelyik megelőző évben. A kihívásokban Wolfers sokkal inkább lehetőségeket

³⁷ <https://meetings.imf.org/en/2022/Annual/Schedule/2022/10/11/imf-seminar-social-contract-in-times-of-crises>
Letöltés ideje: 2022.12.01.

³⁸ <https://imfpodcast.libsyn.com/justin-wolfers-on-the-social-contract> Letöltés ideje: 2022.12.01.

mint veszélyeket lát. Ami a munkaerőpiacot illeti, a fehérgalléros munkavállalók olyan erős alkupozícióba kerültek, mint talán soha ezelőtt, ez az alkupozíció pedig lehetővé teszi, hogy közösen definiálják újra a munkakultúrájukat. Ennek a folyamatnak a része például a „quiet quitting” (kilépés a bedaráló munkából) jelensége, ami a „hustle culture”-től (a munkának való alárendeltségtől) való elmozdulás. Wolfers szerint több olyan ajtó is megnyílt az elmúlt évek eseményei nyomán, ami lehetőséget nyújt a társadalmi szerződés ilyen típusú felülvizsgálatára.

Felmerül természetesen a kérdés, hogy mi garantálja azt, hogy az említett lehetőségeket nem csak egy kiváltságos réteg tudja megragadni, és hogy a változások közös, társadalmi érdeket szolgálnak. Wolfers hangsúlyozza, hogy ehhez elengedhetetlen a politikai intézmények demokratikus működése, illetve a társadalom megfelelő informáltsága. Wolfers véleménye kiegészíthető azzal, hogy a demokrácia működtetésében egyre nagyobb szerepet töltenek be a digitális technológiák, melyek inkluzívabb társadalmi rendszerek kialakítását tehetik lehetővé, amennyiben alkalmazásuk átlátható, működtetőik felelősségre vonhatók, hozzáférésük pedig széleskörű. Ezek a technológiák a társadalmi részvétel új formáit teremtik meg, melyek segíthetik a demokrácia fenntartását és tökéletesítését. A Wolfers által aláhúzott lehetőségek tehát adottak, és ami legalább ennyire fontos, a kihasználásukhoz szükséges technológia is rendelkezésünkre áll, azonban demokrácia nélkül mindez nem sokat ér. A politikai döntéshozók és gazdaságpolitikai tanácsadók szerepe elsősorban a demokratikus intézményi működés fenntartása, a gazdasági kihívások nyomán kialakuló reform-lehetőségek kihasználásában pedig kiemelt szerepe van az állampolgári részvételnek.

A panelbeszélgetés szereplői tehát inkább komplementer, semmint egymással szemben álló véleményeket fejtettek ki. Wolfers modellje nem működik gazdaságpolitikai iránymutatás nélkül, a társadalmi-gazdasági egyenlőségek, illetve az inkluzivitás növelése viszont éppannyira állampolgári felelősség, mint szakértői munka. A részvétel megteremtése tehát alapvető jelentőségű gazdaságpolitikai kihívás, a mögöttünk és előttünk álló, gazdaságilag turbulens időszak pedig csak hangsúlyozza ezen kihívás fontosságát.